



## ΕΠΙΣΚΕΠΤΗΣ

ΤΗΣ ΤΖΕΝΗΣ ΛΙΑΛΙΟΥΤΗ

# Η τελευταία παρέλαση

**Η** Ανγκελα Μέρκελ επιστρέφει στην Αθήνα, για τελευταία φορά υπό την ιδιότητα της καγκελαρίου, σηματοδοτώντας το κλείσιμο ενός σημαντικού κεφαλαίου στη δική της πολιτική διαδρομή, αλλά και στις ελληνογερμανικές σχέσεις. Λίγες ώρες πριν από την άφιξή της, λάμβαναν χώρα, σε κλίμα αμνηνίας, οι πρώτες παρελάσεις μετά τη σχεδόν διετή διακοπή τους εξαιτίας της πανδημίας του κορωνοϊού, ενώ στο μήνυμά του για τον εορτασμό της επετείου, ο Πρωθυπουργός διαβεβαίωνε τους Έλληνες ότι θα μπορούσαν στο εξής να σκέφτονται το μέλλον τους με «περισσότερη αυτοπεποίθηση και αισιοδοξία». Ωστόσο, παρά την επαναφορά του δημόσιου τελετουργικού της επετείου, η 28η Οκτωβρίου 2021 δεν ήταν ο εορτασμός μιας νέας κανονικότητας. Ούτε αποτέλεσε, όμως, το πεδίο εκδήλωσης ενός ρήγματος στην ελληνική κοινωνία με τον πικρό τρόπο που αυτό συνέβη στις παρελάσεις του 2011.

Στα χρόνια της οικονομικής κρίσης και των Μνημονίων, το καθιερωμένο τελετουργικό ήρθε αντιμέτωπο με ένα εύρος επιτελέσεων, άλλοτε αυθόρμητων και άλλοτε σχεδιασμένων, που ξεκινούσαν από πολύ διαφορετικές αφετηρίες, αλλά είχαν ως κοινό παρονομαστή την έκφραση του θυμού για την κοινωνική δυσπραγία. Στις «παρελάσεις της κρίσης», η εικόνα του γερμανού εχθρού, η οποία σε μεγάλο βαθμό έπαιρνε το πρόσωπο της γερμανίδας καγκελαρίου, προσέφερε ένα ισχυρό ερμηνευτικό κλειδί σε μια πρωτόγνωρη συγκυρία. Η δύναμη αυτής της εικόνας, πήγαζε από ιστορικές εμπειρίες και πολιτισμικά στερεότυπα, καθώς και από πρόσφατες νοσηματοδοτήσεις της ελληνογερμανικής σχέσης, μέσα από το κυρίαρχο πρίσμα της εμπειρίας της Κατοχής.

Στο πλαίσιο αυτό, η Ανγκελα Μέρκελ επέλεγε να επισκεφτεί την Αθήνα, τον Οκτώβριο του 2012, λίγες μέρες πριν από τον εορτασμό της επετείου. Ο δημόσιος χώρος κατακλύστηκε από εικόνες και λόγους που εξίσωσαν την τότε γερμανική ηγεσία με τον ναζισμό. Το Όχι του 1940 συναντούσε το Όχι του 2012 και η γερμανική απειλή ήταν συγχρόνως ιστορική, οικονομική και ιδεολογική. Στα χρόνια που μεσολάβησαν, η γερμανική πολιτιστική διπλωματία στην Ελλάδα, μέσα από διάφορα θεσμικά εργαλεία, παρείχε υποστήριξη σε μια σειρά σημαντικών ερευνητικών συμβολών που εμβάθυναν στο πλέον ζοφερό κεφάλαιο των ελληνογερμανικών σχέσεων, εκείνο της Κατοχής. Η δεκαετία του 1940 παρέμεινε στο επίκεντρο τόσο της δημόσιας όσο και της ακαδημαϊκής ιστορίας, ενώ

η μνήμη της εξακολουθεί να τροφοδοτεί τα συγκροτητικά στοιχεία της γερμανικής εικόνας στην ελληνική κοινωνία.

Εννέα χρόνια αργότερα, η γερμανίδα καγκελάρια μπορεί να επισκεπτείται την πρωτεύουσα ανήμερα της επετείου χωρίς να προκαλούνται ανάλογα πάθη. Η είδηση της άφιξής της δεν βρέθηκε καν στην κορυφή της δημόσιας θεματολογίας, ενώ ο δημοσιογραφικός σχολιασμός της χαρακτηρίστηκε μάλλον από αμνηνία τη στιγμή που ο διεθνής Τύπος έβριθε εγκωμιαστικών αναφορών. Ο αντιγερμανικός λόγος δεν βρίσκεται πλέον στο ρεπερτόριο των στρατηγικών πολιτικής επικοινωνίας για τα περισσότερα ελληνικά κόμματα. Από την πλευρά της, η ελληνική κοινή γνώμη αποτέλεσε πικρή εξαίρεση σε ό,τι αφορά την αποτίμηση του έργου της Ανγκελα Μέρκελ στην ευρωπαϊκή και διεθνή πολιτική. Σύμφωνα με τα ευρήματα του Pew Research Center, μόλις 30% των Ελλήνων φαίνονται να έχουν εμπιστοσύνη στην επί 16 έτη ηγέτιδα της Γερμανίας, ενώ περίπου το ίδιο ποσοστό (32%) εκφράζει θετική άποψη για τη χώρα της. Παράλληλα, εκφράζουν τον σκεπτικισμό τους για «υπέρμετρη» επιρροή της Γερμανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, τα ποσοστά αυτά συνιστούν μια βελτίωση των σχετικών δεικτών στην Ελλάδα, με σημείο εκκίνησης το 7% θετικές κρίσεις για τη Μέρκελ το 2012. Στον αντίποδα, οι Σουηδοί εκφράζονται θετικά για την καγκελάρια και τη Γερμανία σε ποσοστό που αγγίζει το 90%, ενώ ο μέσος όρος των δεκαέξι χωρών που συμμετείχαν στην έρευνα υπερβαίνει το 70% και για τα δύο αυτά ερωτήματα. Αξίζει να σημειωθεί πως η αρνητική εικόνα για τη Γερμανία, όπως καταγράφηκε στην πρόσφατη έρευνα του Pew (Σεπτέμβριος 2021), συνυπάρχει με μια ιδιαίτερα θετική πρόσληψη των ΗΠΑ, γεγονός που σηματοδοτεί μια σημαντική αλλαγή σε σχέση με τις ιδεολογικές τάσεις της μεταπολιτευτικής Ελλάδας.

**Σ**την τελευταία επίσκεψη της γερμανίδας καγκελαρίου, η κανονικότητα και η εθνική αισιοδοξία παραμένουν ζητούμενο στην Ελλάδα, ενώ οι κρίσεις που τις απειλούν δεν έχουν αποκλειστικά εθνική προέλευση. Σε αυτή τη συγκυρία, η Γερμανία δεν έχει πια τον ρόλο ενός «εθνικού εχθρού», ακόμα κι αν η εικόνα της εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από αμφοιψία.

Η Τζένη Λιαλιούτη είναι επίκουρη καθηγήτρια Ευρωπαϊκής Ιστορίας στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης ΕΚΠΑ και διευθύντρια του Εργαστηρίου Μελέτης Ελληνογερμανικών Σχέσεων του ίδιου τμήματος.